

УДК 378.1

Э. Ф. Шуматов¹, М. М. Шуматова²

¹Қазақстан Республикасы ТЖМ Мәлік Ғабдуллин атындағы Азаматтық қорғау академиясы, Көкшетау, Қазақстан

²Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті, Көкшетау, Қазақстан

ФИЛОСОФИЯНЫ ОҚИТУ ПРОЦЕСІНДЕ КУРСАНТТАРДЫҢ ДҮНИЕТАНЫМДЫҚ ҰСТАНЫМДАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа. Әскери және арнайы жоғары оқу орындарында философияны оқыту әдістемесі болашақ офицерлерді қалыптастыру мақсатында білім, іскерлік дағдыларды беруді ғана емес, сонымен қатар қоғам мен мемлекетке риясыз қызмет ететін офицердің жоғары адамгершілік тұлғасының сенімдері мен дүниетанымдық ұстанымдарын қалыптастыруды қамтиды. Бұл мақалада Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі Мәлік Ғабдуллин атындағы Азаматтық қорғау академиясының білім алушыларына адамгершілік тәрбие берудегі «Философия» пәнінің рөлі мен маңызы көрсетілген. Академия түлегі – болашақ офицер – бұл патриотизм, кәсіби міндетіне адалдық, қызметтік міндеттерін жанқиярлықпен орындау сезімі дамыған маман. Болашақ Отан қорғаушы иеленуі тиіс жалпы мәдени және кәсіби құзыреттер мен дағдылар ашылады.

Түйінді сөздер: философия, дүниетаным, этика, адамгершілік, тәлім-тәрбие, білім беру.

Қазақстан гуманитарлық демократиялық қоғам құруға, оның өмірінің барлық жақтарын жаңартуға, мемлекеттік институттарды, оның ішінде Қазақстан Республикасы ТЖМ жүйесін реформалауға стратегиялық бағытты айқындай отырып, өзінің дамуының сапалы жаңа кезеңіне енді. Азаматтық қорғау органдары үшін жоғары кәсіби қызметкерлерді даярлау ғылыми дүниетанымды қалыптастыруды көздейді.

Алайда, XX ғасырдың 90-шы жылдарының басынан бастап бұл проблемаға объективті де, субъективті де себептерге байланысты тиісті көңіл бөлінбегенін атап өткен жөн, олардың негізгілері: елдегі әлеуметтік-экономикалық тұрақсыздық; рухани бағдарлардың белгісіздігі; Қазақстан Республикасы ТЖМ ЖОО-да білім берудің ғылыми дүниетанымды қалыптастыру процесіне ықпалының әлсіреуі болды.

Қалыптасқан жағдайдан шығудың жолы ҚР ТЖМ ведомстволық жоғары оқу орындарында азаматтық органдардың болашақ мамандарының дүниетанымдық ұстанымдарын, білімін, құндылықтарын, мұраттарын қалыптастыру бойынша мақсатты, нақты ұйымдастырылған және жоспарланған жұмыс болуы мүмкін.

Қазақстан Республикасы ТЖМ-нің 2024-2028 жылдарға арналған 2023 жылғы 21 қыркүйектегі идеологиялық және тәрбие жұмысын ұйымдастыру тұжырымдамасында [1] азаматтық қорғау органдары қызметкерлерінің бойында азаматтық, мемлекеттілік, патриотизм сияқты дүниетанымдық құндылықтарды қалыптастыруға ерекше назар аударылады; кәсіби маңызды қасиеттерді дамыту: антқа адалдық, қызметтік борыш, жеке жауапкершілік, жанқиярлыққа дайын болу, адалдық пен адамгершілік тазалығы, әділдік, сатылмаушылық, объективтілік, өйткені соңғы жылдары тұрақсыздық, қоғамның барлық салаларында, әсіресе рухани салада белгісіздік байқалады, іргелі дүниетанымдық құндылықтар әлсірейді немесе тіпті

жоғалады, нәтижесінде сыбайлас жемқорлық, парақорлық, айналмалы кепілдік, маскүнемдік және девиантты мінез-құлықтың басқа көріністері болып табылады.

Дүниетанымды механикалық түрде қарызға алуға болмайды, оны сырттан енгізуге болмайды, өйткені оны әлеуметтік-гуманитарлық пәндердің бүкіл кешенін, әсіресе философияны зерттеу барысында, жеке тұлға өзі қалыптастырады. Білім ала отырып, Қазақстан Республикасы ТЖМ білім беру ұйымының курсанты оларды өзінің қажеттіліктері мен мүдделерімен байланыстырады, түсінеді, бағалайды, бастан кешіреді. Өмірлік өзектілікке, жеке маңыздылыққа ие болатын білімді курсант іштей қабылдайды, өмірлік көзқарастарға, бағдарларға айналады, оның мінез-құлқы мен азаматтық қорғау органдарының алдағы қызметіндегі әрекеттерін анықтайтын сенімдерге айналады. Эмоционалды түсінбестен, дүниетанымдық білім курсанттың рухани әлемінің негізі бола алмайды.

Эмоционалды фактор оқу процесіне енеді, оның сыйымдылығын, тұрақтылығын, мақсаттылығын арттырады. Бұл ақыл-ой әрекетінің процесімен бірге жүретін интеллектуалды сезімдерден көрінеді: қызығушылық, шындыққа деген сүйіспеншілік, шындық, толқу, тапқыр ойға таңдану және т. б. [2].

Оқу сабақтары сезімдерді тәрбиелеуге, әлеуметтік маңызды эмоцияларды қалыптастыруға, ерік-жігердің қалыптасуына ықпал етуі керек. Оқытудың кез-келген түрі – рационалды және эмоционалды бірігудің бір түрі. Егер оқытудың ұтымды жағы курсанттардың білім мөлшерін игеруге және оларды адам практикасының құралы ретінде қолдану дағдыларын игеруге бағытталған болса, онда эмоционалды жағы жеке тұлғаның әлеуметтік сезімдерін тәрбиелеуге, логикалық пайымдаудың әсерін күшейтуге, олардың бейнесін байытуға, жеке тәжірибе саласына қосуға бағытталған.

Оқу сабақтарында эмоционалды сәтті пайдалану тиімділігіне қол жеткізуге әртүрлі факторлар қатысады: аудиторияның құрамы, оның қызығушылығы, яғни курсанттардың дүниетанымдық білімді игеру қажеттілігі, оқыту әдістемесі, мұғалімнің жеке басы және т. б.

Білімді ұстанымдарға айналдырудың шарты, курсанттардың зерттелетін оқу материалына эмоционалды реакциясы олардың дүниетанымдық, философиялық білімге деген қажеттілігінің болуы, олардың азаматтық қорғау органдарының болашақ мамандары үшін құндылығын түсінуі болып табылады. ТЖМ жоғары оқу орындарының білім беру процесінде басты назар мамандандыру және бейіндік бағыттағы пәндерге аударылатыны белгілі, сондықтан кейбір курсанттар әлеуметтік-гуманитарлық пәндердің, оның ішінде философиялық пәндердің ТЖМ жүйесі үшін жоғары білікті мамандарды даярлаудағы рөлін жете бағаламайды. Курсанттарды олардың мәні туралы ойлауға, оларға деген қызығушылықты оятуға, оларды зерттеу қажеттілігін қалыптастыруға тартпай, осы ғылымдарды зерттеуге деген көзқарасты өзгерту мүмкін емес.

Мұнда дүниетанымдық пәндерді оқыту сапасы, хабарланған материалдың өзектілігі маңызды рөл атқарады. Бұған қарастырылып отырған дүниетанымдық ережелердің курсанттарды даярлау бейінімен, әлемде болып жатқан құбылыстар мен оқиғалармен, өзекті мәселелермен, қандай да бір түрде кәсіби мүдделерді қозғайтын және қазіргі уақытта кең қоғамдық дыбысы бар курсанттарды толғандыратын органикалық байланысы арқылы қол жеткізіледі.

Курсанттардың дүниетанымдық, философиялық білімді қабылдау процесінде олардың ақыл-ой әрекетін жандандыруда пікірталастар мен пікірталастарды қолдану

маңызды рөл атқаруы мүмкін; бақылау мәселелерін қою; оқу материалын проблемалық түрде ұсыну және ойлауды жандандырудың басқа әдістері [3]. Викториналар мен конкурстарды өткізу де мұқият қарау қажет, өйткені ол оқыту тәжірибесінде қолдануға болатын қарапайым әдістерге негізделген. Солардың бірі-араңдатушы дәріс: дәріскер аудиторияға сабақта ұсынылған тұжырымдарды жоққа шығаруды, семинарда тиісті қарсы аргументтерді баяндауды немесе дәрісте әдейі жіберілген дәлсіздікті табуды ұсынады.

Бұл әдістер ең мұқият, бастамашыл курсанттар жеңе алатын жарысқа шақыру болып табылады. Бір жағынан, дәріс - араңдату және дәріс-пікірталасқа шақыру дербес философиялық ізденісті ынталандырады, екінші жағынан, курсанттардың оқытушымен қарым-қатынасындағы қашықтықты белгілі бір дәрежеде қысқартады, бұл оқытушының ғылыми дәрежесіне, жасына немесе өмірлік тәжірибесіне байланысты беделге қарағанда ақыл-ой дәлелдерінің басымдығын көрсетеді. Осылайша, философиялық дискурстың ұтымды сипаты көрсетіледі, еркін, ашық ой мен пікірталас дәстүрі сақталады.

Білім беру ұйымдарында философиялық білімді ұсынуда мұғалімнің педагогикалық шеберлігі үлкен маңызға ие: сенімділік; шешендік әдістер; әдебиетті қолдана білу, жарқын фактілер.

Курсанттардың санасына, сезімдеріне, ерік-жігеріне кешенді әсер ету ҚР ТЖМ ЖОО-ның оқу-тәрбие процесінде олардың дүниетанымын қалыптастырудың шешуші факторы болып табылады. Алайда, оны сәтті шешу үшін ғылыми дүниетанымды қалыптастырудағы белгілі бір пәндердің орны мен маңыздылығын дәл түсіну қажет.

Дүниетаным адам әлем туралы білімнің барлық бағытымен қалыптасады деген пікір жалпыға бірдей танылған. Дүниетанымның негізі – философия. Философияны оқыту барысында оның дүниетанымдық аспектісін күшейту керек. Бұл жағдайда бірқатар тармақтарды ескеру қажет. Ең алдымен, философия тек ғылым ғана емес, сонымен бірге адам өміріндегі ғылымнан басқа рөл атқаратын қоғамдық сананың ерекше формасы екенін атап өтеміз. Философия тек дүниетанымдық функцияны ғана емес, сонымен бірге дүниетанымның ең жоғарғы формасын, атап айтқанда ғылыми-теориялық функцияны да жүзеге асырады. Сондықтан дүниетанымның қалыптасуы адамның өмір сүруінің қажетті шарты болып табылады.

Бірақ философия сонымен бірге ғылым болуы керек. Ол пайда болған сәттен бастап, мысалы, мифология мен діннен айырмашылығы, адамға әлемге объективті көзқарас беруге тырысты. Шынында да, ғылыми философия оның дүниетанымдық тұжырымдамасы кезеңінде ғана болады. Ғылым ретінде ол әлемнің жалпы заңдылықтарын зерттейді. Философия пәнін ғылым ретінде анықтауда оның дүниетанымдық мәнін анықтауға болады. Осындай түсінік арқылы философия және ғылыми дүниетаным ретінде әрекет етеді.

Философиялық түсіну жүйесіне кіретін білім элементтері ғана дүниетанымға айналады. Сонымен, ар-намыс пен адамгершілік ұғымдары болып табылады, бірақ олар философиялық категориялар жүйесінде одан әрі өрістету үшін өзінің түсінігі мен негіздемесін ала отырып, философиялық мәселелер шеңберіне енуі керек.

Ғылыми танымның дамуы натурфилософиялық тәсілдің қателігін көрсетті, бірақ бүгінгі күні философияның жеке ғылыми танымдағы негізгі рөлі тек танымның жалпы әдіснамасының маңыздылығында ғана емес. Қоғам мен танымның заңдылықтарын жалпыға ортақ деп аша отырып, философия мұндай категориялық

аппаратты жасайды, онсыз жеке ғылыми таным, оның ішінде гуманитарлық пәндер өмір сүре алмайды. Сана, құндылықтар, идеалдар және басқалары сияқты философиялық ұғымдар психологияда, заңда, әлеуметтануда, тарихта және т.б. осылайша, жеке ғылымдар құрылымына дүниетанымдық элементтерді қосу арқылы адамның танымдық белсенділігін біріктіреді [4].

Көбінесе оқыту процесінде философияның әдіснамалық рөліне шамадан тыс құмарлық байқалады. Бұл оның өте маңызды функциясы, бірақ ол өзін философиялық білімнің курсанттарында жеткілікті жоғары даму сатысында тиімді көрсетеді. Философия курсының оқытудың негізгі негізі оның дүниетанымдық маңыздылығын көрсету болуы керек. Осы ұстанымдардан философияны оқытудағы профильдеудің шектеулерін көру керек. Егер философиялық әдістеме оны оқытуда шынымен байыпты профильді қажет етсе, онда дүниетанымды профильдеу дамыған әлеуметтік белсенді тұлғаны қалыптастыру ісіне орны толмас зиян келтіруі мүмкін.

Қазақстан Республикасы ТЖМ ЖОО-да оқу-тәрбие процесінде курсанттың дүниетанымын қалыптастыру азаматтық қорғау жүйесіндегі таным мен практикалық қызметтің бірлігімен сипатталады. Бұл курсанттың дүниетанымына практикалық бағыт береді, өйткені әр адам әлеуметтік жүйеде белгілі бір орын алады. Курсант өзінің сенімі қалыптасқан кезде рухани байлыққа ие болады, оның тұрақтылығы мен даму дәрежесі мемлекеттік қызмет жүйесіндегі нақты әрекеттерде көрінетін ғылыми дүниетанымның сапасын сипаттайды.

Философияның дүниетанымдық мәселелерді шешуге арналған мақсаты оның өзіндік ерекшелігін қоғамдық сананың формасы ретінде анықтады. Субъектіні, оның қасиеттерін объектіден алып тастағысы келетін басқа ғылымдардан айырмашылығы, философия табиғаттың, қоғамның және әлемді тану процесінің әмбебап даму заңдылықтарын ашу тұрғысынан субъектінің объектіге теориялық және практикалық қатынасын зерттеу объектісі ретінде қарастырады. Әлемді көрудің белгілі бір әдісін және оны танудың әдіснамасын құра отырып, философия осылайша ғылыми дүниетанымның өзегі болып табылады. Адамның мәні мен оның өмірінің мәні туралы ғылыми түсінік бере отырып, қоғамның дамуын анықтай отырып, ол сенімдерді, идеалдарды қалыптастырады, ТЖМ жоғары оқу орнының курсантында өмірге белсенді көзқарас қалыптастырады, оның заңдарды өзі сақтау және оны басқалардан талап ету қажеттілігіне деген сенімін нығайтады.

Қазақстан Республикасы ТЖМ ЖОО үшін нақты кеңістікте курсанттардың дүниетанымдық ұстанымын қалыптастыру ерекшеліктері оң және теріс үрдістерді бір-біріне қарама-қайшы үйлестіреді, олардың ішінде мыналарды бөліп көрсетуге болады:

- оқу-тәрбие процесін, қызметтің барлық түрлерін қатаң регламенттеуді көздейтін ҚР ТЖМ ЖОО-да сыртқы берілген басқару және ұйымдастыру қағидаттарының басым болуы;

- бір жағынан, курсанттардың ғылыми дүниетанымын қалыптастыру бойынша жұмыстың тиімділігін арттыруға ықпал ететін, ал екінші жағынан – оқытушылармен және тәрбиешілермен тең қарым-қатынас орнатуға ықпал етпейтін, курсанттардың интерактивтілігін, бастамашылығын, қызығушылығын дамытуды шектейтін, әр адамның қайталанбас дүниетанымның қалыптасуына кедергі келтіретін бағыну қатынастары;

- курсанттардың ведомстволық жоғары оқу орнының жабық аумағында тұрақты болуы, бір жағынан, курсанттардың дүниетанымын сыртқы макроортаның теріс әсерінен (спирттік ішімдіктерді, есірткілерді пайдалану, ұсақ құқық бұзушылықтар және т.б.) қорғайды, «таза нәтиже» алуға ықпал етеді, екінші жағынан, дүниетанымның өзгергіштігіне, оның әлеуметтік-мәдени контекстегі кеңдігіне теріс әсер етеді;

- Қазақстан Республикасы ТЖМ ведомстволық жоғары оқу орындарында басқа білім беру ұйымдарына қарағанда едәуір дәрежеде ұжымдық дүниетаным феномені қалыптасады, өйткені курсанттар оқу-тәрбие, қызметтік, қызметтен тыс салаларда үнемі өзара іс-қимыл жасайды және бұл ұжымдық дүниетаным оқушының жеке дүниетанымына оң да, теріс те әсер етуі мүмкін, бұл бір жағынан ықпал етеді, ал екінші жағынан – тұлға мен қоғам үшін маңызды дүниетанымдық білімді, нанымдарды, мұраттарды, құндылықтарды қалыптастыруды қиындатады;

- ғылыми дүниетанымды қалыптастырудағы құқықтық доминант оқу-тәрбие процесінің, қызметтік қызметтің бүкіл жүйесінің құқық қорғау саласында жұмыс істеу үшін қажетті курсанттардың ғылыми дүниетанымының құқықтық аспектісін қалыптастыруға және дамытуға нысаналы бағытын білдіреді, бұл бір жағынан курсанттардың болашақ мамандар ретінде ғылыми дүниетанымын қалыптастыруға ықпал етеді, екінші жағынан, басқа да мазмұнды аспектілерді дамытуды жандандырмайды ғылыми дүниетаным (адамгершілік, әлеуметтік-саяси, эстетикалық, жаратылыстану).

Қазақстан Республикасы ТЖМ ЖОО курсанттарының ғылыми дүниетанымын қалыптастырудың мынадай қағидаттары айқындалады:

- Гуманитарлық және әсіресе философиялық пәндерді оқытудың дүниетанымдық жүйесін іске асыру арқылы курсанттарды дүниетанымға бағдарланған оқыту принципі.

- Курсанттарды оның негізгі бағыттарын (құқықтық, адамгершілік, патриоттық, кәсіби, эстетикалық) іске асыру арқылы ғылыми дүниетанымның мазмұнды аспектілерін қалыптастыруға дүниетанымдық бағытталған тәрбиелеу қағидаты.

- Дүниетанымға бағытталған оқыту мен тәрбиелеудегі теориялық және практикалық формалардың бірлік принципі – оқу-тәрбие, қызметтік және қызметтен тыс қызмет, бұл олардың ресурстық дүниетанымдық-қалыптастырушы мүмкіндіктерін босатады және күшейтеді.

- Қоғамның әлеуметтік-қажетті талаптары мен курсанттардың жеке дүниетанымдық талаптарын интеграциялау және үйлестіру мақсатында мақсатты, бағынышты қатынастар негізінде де, сындарлы диалогтық өзара іс-қимыл барысында да дүниетанымды қалыптастыруды ғылыми басқару қағидаты.

- Бүкіл оқу-тәрбие процесінің аксиологиялық бағытын өзектендіру арқылы курсанттардың ғылыми дүниетанымын қалыптастырудағы дүниетанымдық құндылықтардың мәртебесін бекіту принципі (гуманитарлық ғылымдарды оқытудағы құндылық аспектілерін күшейтеу, тәрбие жұмысын аксиологиялау).

Құндылық-дүниетанымдық көзқарастар курсанттардың дүниетанымдық білімді саналы түрде игеруі нәтижесінде қалыптасады, ұстанымдарды, идеалдарды, құндылықтарды қалыптастыру процесінде және жүйеленген түрде табиғи және әлеуметтік процестер туралы белгілі бір түсініктерді білдіреді.

Философия дүниетанымның теориялық өзегі ретінде Азаматтық қорғау академиясының курсанттарында танымдық, құндылық және мінез-құлық бағдарларын

байланыстыра отырып, өмір мен мамандыққа ақылға қонымды қатынасты қалыптастырады. Философиялық білім болашақ азаматтық қорғау офицерлеріне антқа адалдықта, әртүрлі стереотиптердің қысымына саналы түрде қарсы тұра білуде және өздерінің қауіпті, бірақ асыл кәсібінің салдарын толық түсінуде өз рухының күшін көрсетуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы ТЖМ идеологиялық және тәрбие жұмысын ұйымдастырудың 2024-2028 жылдарға арналған тұжырымдамасы. – Кіру режимі: <https://www.gov.kz/memleket/entities/emer/documents/details/178965?lang=kk>

2. Шуматов Э. Г., Шуматова М. М. Жоғары мектептің әскери және арнаулы оқу орындарының курсанттарын даярлаудағы әлеуметтік-саяси білім модулінің рөлі // Азаматтық қорғаудағы білім мен ғылым. – 2023. – № 1(49). – Б. 68-73.

3. Остапенко В. С. Роль и значение философских знаний в формировании научного мировоззрения курсантов образовательных учреждений МВД России // Вестник ТГУ. – 2008. – № 7. – Б. 246-250.

4. Мишина Н.А. Интегрированный подход в изучении предметов гуманитарного цикла // Философия отечественного образования: история и современность. – Пенза, 2008.

References

1. Kazakstan Respublikasy TZhM ideologiyalyk zhane tarbie zhymysyn yjymdastyrudyn 2024-2028 zhyldarga arналган tyzhyrymdamasy. – Kiru rezhimi: <https://www.gov.kz/memleket/entities/emer/documents/details/178965?lang=kk>

2. Shumatov E. G., Shumatova M. M. Zhogary mekteptin askeri zhane arnauuly oky oryndarynyn kursanttaryn dayarlaudagy aleumettik-sayasi bilim modulinin roli // Azamattyk korgaudagy bilim men gylym. – 2023. – № 1(49). – B. 68-73.

3. Ostapenko V.S. Rol i znachenie filosofskih znaniy v formirovaniy nauchnogo mirovozzreniya kursantov obrazovatelnyh uchrezhdeniy MVD Rossii // Vestnik TGU. – 2008. – № 7. – B. 246-250.

4. Mishina N. A. Integrirovannyj podhod v izuchenii predmetov gumanitarnogo cikla // Filosofiya otechestvennogo obrazovaniya: istoriya i sovremennost. – Penza, 2008.

Э. Г. Шуматов¹, М. М. Шуматова²

¹*Академия гражданской защиты имени Малика Габдуллина МЧС Республики Казахстан, Кокшетау, Казахстан*

²*Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова, Кокшетау, Казахстан*

ФОРМИРОВАНИЕ МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИХ УСТАНОВОК КУРСАНТОВ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ФИЛОСОФИИ

Аннотация. Методика преподавания философии в военных и специальных высших учебных заведениях включает в себя не только передачу знаний, умений и навыков с целью формирования будущих офицеров, но и формирование убеждений и мировоззренческих позиций высокоморальной личности офицера, бескорыстно служащего обществу и государству. В данной статье показаны роль и значение дисциплины «Философия» в нравственном воспитании обучающихся Академии гражданской защиты имени Малика Габдуллина Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Казахстан. Выпускник

Академии – будущий офицер – это специалист с развитым чувством патриотизма, верности профессиональному долгу, бескорыстному выполнению служебных обязанностей.

Ключевые слова: философия, мировоззрение, этика, нравственность, воспитание, образование.

E. G. Shumatov¹, M. M. Shumatova²

¹*Malik Gabdullin Academy of Civil Protection of the MES of the Republic of Kazakhstan, Kokshetau, Kazakhstan*

²*Kokshetau University named after Sh. Ualikhanov, Kokshetau, Kazakhstan*

FORMATION OF STUDENTS' WORLDVIEW ATTITUDES IN THE PROCESS OF TEACHING PHILOSOPHY

Abstract. The method of training philosophy in military and special higher educational institutions includes not only knowledge, knowledge and skills, but also the formation of future officers, but also the formation of Labor and world-famous positions of the highest personal qualities of the officer, as well as Minister of Public Affairs and the state. In this article, the role and recognition of the discipline «philosophy» in the education of the Academy of civil protection M. Gabdullina on the criminal situation of the Republic of Kazakhstan. Graduate – future officer – is a specialist with a developed sense of patriotism, loyalty to professional duty, selfless performance of official duties. The general cultural and professional competence and skills, which should possess the future defender of the homeland.

Keywords: philosophy, worldview, ethics, morality, training, education.

Авторлар туралы мәлімет / Сведения об авторах / Information about the authors

Эльдар Ғалымжанұлы Шуматов – философия ғылымдарының кандидаты, Қазақстан Республикасы ТЖМ Мәлік Ғабдуллин атындағы Азаматтық қорғау академиясының әлеуметтік-гуманитарлық пәндер, тілдер және психологиялық дайындық кафедрасының бастығы. Қазақстан, Көкшетау, Ақан Сері көшесі, 136. E-mail: Eldar.83.83@mail.ru

Меруерт Маратқызы Шуматова – Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті тарих, география және әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының лекторы. Қазақстан, Көкшетау, Абай көшесі, 76. E-mail: akisheva_mika@mail.ru

Шуматов Эльдар Галимжанович – кандидат философских наук, начальник кафедры социально-гуманитарных дисциплин, языковой и психологической подготовки Академии гражданской защиты имени Малика Габдуллина МЧС Республики Казахстан. Казахстан, Кокшетау, ул. Акан Серэ, 136. E-mail: Eldar.83.83@mail.ru

Шуматова Меруерт Маратовна – лектор кафедры истории, географии и социально-гуманитарных дисциплин Кокшетауского университета имени Ш. Уалиханова. Казахстан, Кокшетау, ул. Абая, 76. Email: akisheva_mika@mail.ru

Eldar G. Shumatov – Candidate of Philosophical Sciences, Head of the Department of Social and Humanitarian Disciplines, Language and Psychological Training of the Malik Gabdullin Academy of Civil Protection of the MES of the Republic of Kazakhstan. Kazakhstan, Kokshetau, 136 Akan Sere street. E-mail: Eldar.83.83@mail.ru

Meruert M. Shumatova – master of Arts in Humanities, Senior Lecturer of the Department of General History and Social and Humanitarian Disciplines of Sh. Ualikhanov Kokshetau University. Kazakhstan. Kazakhstan, Kokshetau, 76 Abaya street. E-mail: akisheva_mika@mail.ru